

ÖVERSIKTSPLAN FÖR **MINDRE TÄTORTER OCH LANDSBYGD**

Planbeskrivning

Utbyggnadsstrategi för 200 000 invånare

Arbetet med översiktsplanen har skett i ett brett samarbete under ledning av stadsbyggnadskontoret, enheten för översiktlig planering.

Övergripande politisk styrgrupp utgörs av kommunstyrelsens samhällsbyggnadsutskott.

OPERATIV POLITISK STYRGRUPP

Mona Forsberg, kommunalråd, Socialdemokraterna

Peter Jutterström, kommunalråd, Moderaterna, t o m 2022-12-31

Joakim Dahlström, kommunalråd, Moderaterna, fr o m 2023-01-01

Anders Samuelsson, Stadsbyggnadsnämnden, ordförande Centerpartiet, t o m 2022-12-31

Ann-Marie Hedlund, Stadsbyggnadsnämnden, ordförande, Liberalerna, fr o m 2023-01-01

Bengt Regné, Stadsbyggnadsnämnden, 2:e vice ordförande Moderaterna

Lynn Carlsson, Tekniska nämnden, ordförande, Socialdemokraterna

Hanns Boris, Tekniska nämnden, 2:e vice ordförande Kristdemokraterna, t o m 2022-12-31

Kristian Aronsson, Tekniska nämnden, 2:e vice ordförande, Sverige demokraterna, fr o m 2023-01-01

Mats Larsson Weidman, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, ordförande Miljöpartiet, t o m 2022-12-31

Göran Bäckstrand, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, ordförande, Centerpartiet, fr o m 2023-01-01

Bert-Åke Näslund, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, 2:e vice ordförande Moderaterna t o m 2022-12-31

Örjan Dahlberg, Miljö- och hälsoskyddsnämnden, 2:e vice ordförande, kristdemokraterna, fr o m 2023-01-01

TJÄNSTEMANNASTYRGRUPP

Johan Fritz, Stadsdirektör

Annica Snäll, Kommunikationschef

Bengt Karlsson, Stadsarkitekt

Göran Isberg, Utbildningsdirektör

Niclas Purfurst, Miljö- och hälsoskyddsdirektör

Christina Stenberg, stadsbyggnadsdirektör

Linda Helte, Mark- och exploateringschef

Mazar Alijevski, Kultur- och fritidsdirektör

Stefan Österström, Socialdirektör

Thomas Bergholm, Teknisk direktör

ARBETSGRUPP

Stefan Lind, chef översiktlig planering

Mattias Karlsson, översiktsplanerare

Åsa Lindblom, översiktsplanerare

Oscar Kanzler, översiktsplanerare

Julia Thor, kommunikatör

FÖRVALTNINGAR SOM DELTAGIT I ARBETSGRUPPER

Kultur- och fritidsförvaltningen, Miljö- och hälsoskyddskontoret, Räddningstjänsten, Socialförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Stadskontoret, Tekniska kontoret och Utbildningsförvaltningen

Foto framsida: Johnèr bildbyrå

Innehåll

Riksintressen	4
Naturvård	5
Kulturmiljövård	6
Anläggningar för kommunikationer	7
Flygplatsen	8
Yrkesfiske	8
Riksintresse värdefulla ämnen och mineral	9
Totalförsvarets anläggningar	10
Vindbruk	11
Strandskydd	12
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.	12
Natur- och kulturvärden	14
Kulturmiljövärden	17
Vatten	18
Hälsa och säkerhet	22
Förorenad mark	22
Ras och skred	23
Skyfall, översvämningar och stigande havsnivåer	25
Elektromagnetiska fält	26
Farligt gods	26
Luftmiljö	28
Ljudmiljö	28
Beskrivning av plankarta	31
Karta utvecklingsinriktning	31
Karta mark- och vattenanvändning	34
Karta riksintressen, LIS och andra värden	38
Karta underlag	38

Riksintressen

Riksintressen är geografiska områden som har utpekats därför att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Områdena kan vara av riksintresse för både bevarande och exploatering eller för en näring. Riksintressen återfinns på kartan "riksintressen och andra värden".

Begreppet riksintresse används om två olika typer av områden. Dels större områden som riksdagen beslutat om i 4 kap. miljöbalken, dels områden som är riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken och där den ansvariga nationella myndigheten har ett ansvar för att ange anspråk. Vid avvägning mot enskilda och allmänna intressen får påtaglig skada av riksintresset inte ske.

Vättern med öar och strandområden

Området är utpekad i 4 kap. Miljöbalken som riksintresse för det rörliga friluftslivet. Riksintresset omfattar Vätterns betydelse för näringsliv och bosättning, dess speciella ljus och storslagna vyer, samt associativa värden genom kulturpersonligheter, måleri, litteratur och så vidare. Inom området ska turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas. Skyddet utgör dock inte hinder för utveckling av befintliga tätorter, det lokala näringslivet eller för uppförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret. Kommunens målsättning är att Vätterns höga naturvärden ska bevaras. Möjligheterna för aktiviteter kopplade till fiske, turism och rörligt friluftsliv med Vättern som bas ska utvecklas. Kulturlandskapets karaktär och befintliga natur- och kulturvärden ska bevaras och i förekommande fall utvecklas genom restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Östra Vätterstranden har en naturlig otillgänglighet (brant) vilket ökar möjligheterna att bevara stranden och branterna oexploaterade. Byggnation som till exempel vägar, till exempel E4 utmed Vättern, har minskat områdets värden och försvårat tillgängligheten till Vättern, även hus och kraftledningar minskar värdena.

Förslag till förändringar i Gränna, Kaxholmen och Skärstad berör riksintresseområdet. Förändringarna är relativt begränsade och rör kompletteringar av befintliga bebyggelsestrukturer. Planförslaget bedöms inte påtagligt skada riksintresset.

STRATEGIER

- » Exploatering och andra ingrepp i miljön ska inte tillåtas om de kan skada områdets samlade natur- och kulturvärden samt turism och rörligt friluftsliv.
- » I områden med naturskydd och fastställd skötselplan, ska planen följas.
- » Friområden längs Vätterstranden inom tätortsbebyggelse, som fortfarande är oexploaterade, ska bevaras.

Naturvård

Riksintressen för naturvården motsvarar de mest värdefulla naturområdena i ett nationellt perspektiv och representerar huvuddragen i den svenska naturen. Skärstad, Kaxholmen och Gränna är tre orter som omfattas av riksintresse för naturvården. Ett flertal sjöar och vattendrag i kommunen omfattas också av riksintresse för naturvården.

Inom riksintresset Skärstaddalen med Landsjön tas inga områden med särskilt utpekade naturvården i anspråk. Översiktsplanen påverkar mindre områden med jordbruksmark insprängda i befintlig tätortsbebyggelse. Eftersom den föreslagna bebyggelsen är mindre omfattande och det storskaliga odlingslandskapet inte påverkas bedömer vi att planförslaget inte påtagligt skadar riksintresset.

Riksintresse Östra Vättebranten är ett mångformigt område där helheten är av riksintresse. Området är mycket artrikt. Inom området föreslås endast omvandling av redan exploaterad mark och förtätning av bebyggelsen. Vi bedömer att planförslaget inte påtagligt skadar riksintresset.

Riksintresse Nissan är beläget söder om föreslaget verksamhetsområde Västra Jära och delar av verksamhetsområdet har sin avrinning till Nissan. Påverkan på hydrologin behöver beaktas och utredas i det vidare planarbetet. Kantzoner mot Nissans källflöden bör utformas som ekologiskt funktionella kantzoner. Öster om verksamhetsområdet ligger Natura 2000 området och naturreservatet Dumme mosse. För att undvika betydande påverkan på Dumme mosse planeras dels för att behålla ett naturområde som skydd mot Natura 2000 området dels att bebyggelsen utformas med hänsyn till bullerbegränsning, endast verksamheter med begränsad omgivningspåverkan när det gäller buller tillåts. Dessutom får inte förorenat dagvatten avledas mot Dumme mosse och påverkan på hydrologin i området behöver utredas och beaktas i det vidare planarbetet. En liten del av det föreslagna verksamhetsområdet vid Jära berörs av Stråkendalen-Bottnarydsfältet. Stråkendalen-Bottnarydsfältet är ett ås- och kameområde med en stor mängd former med höga geologiska värden. Avlagringarnas storlek, form och mäktighet gör dem unika. Det är en mycket liten del av riksintresset Stråkendalen-Bottnarydsfältet som berörs av verksamhetsområdet men i det efterföljande planarbetat behöver det säkerställas att riksintresset inte påtagligt skadas och utredas vidare vad det aktuella området har för geologiska värden.

STRATEGIER

- » Specifika strategier för riksintresse områdena ska följas.

STRATEGIER

- » Bevarandeplaner för Natura 2000 ska följas.

Natura 2000

Natura 2000-områden och Ramsarområden (våtmarker) är skyddade i enlighet med EU-lagstiftning. Det är förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför området om det kan påverka miljön inne i Natura 2000-området. I anslutning till Natura 2000 området Dumme mosse har kommunen pekat ut ett framtida verksamhetsområde. Kommunens ställningstagande är att Natura 2000-området Dumme mosse inte ska påverkas negativt i samband med exploatering av området. I det kommande detaljplanearbetet behöver bland annat utredas hur gränszonen mellan mossen och verksamhetsområdet ska utformas samt hur området kan utformas för att undvika påverkan på omgivningens hydrologi, därutöver behöver fler naturinventeringar göras och eventuell annan påverkan utredas.

STRATEGIER

- » Specifika strategier för varje område i kartan Riksintressen och andra värden ska följas.
- » Ta fram ett kulturhistoriskt program för Gränna.

Kulturmiljövård

Riksintressen för kulturmiljövården är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia från stenålder till nutid. En kulturmiljö av riksintresse är ett område där landskapet är så präglad av sin historia, att kulturmiljön utgör en av platsens stora tillgångar. I dessa miljöer väger de kulturhistoriska värdena därför särskilt tungt vid en avvägning mellan olika intressen.

Tre riksintresseområden är direkt berörda av de förändringar som föreslås i översiktsplanen. Det första är Visingsö, där föreslås ny bebyggelse i direkt anslutning till befintlig bebyggelse. Genom att den nya bebyggelsen placeras i anslutning till befintlig bebyggelse och inte i det öppna jordbrukslandskapet och inte i Visingsö ekskog är bedömningen att den inte orsakar påtaglig skada på riksintresset.

Inom riksintresseområde Gränna-Uppgränna föreslås flera nya bebyggelseområden, det är dels pågående projekt utmed den nya infarten till hamnen, omvandling av ett industriområde samt komplettering av befintlig bebyggelse. Inget av områdena är belägna i de delar av Gränna som har en äldre bebyggelse från 1700-talet och 1800-talet eller i det öppna jordbrukslandskapet och de bedöms därför inte orsaka påtaglig skada på riksintresset. Det finns behov av att ta fram ett kulturhistoriskt underlag för området till stöd såväl för bygglovgivning som den fysiska planeringen.

Inom riksintresset Skärstaddalen föreslås komplettering av befintlig bebyg-

gelse i Kaxholmen. Den bebyggelse som föreslås placeras inte i det öppna jordbrukslandskapet utan i tätortskanten. Den påverkar därmed inte herrgårdsslandskapet och inte några fornlämningar och bedöms inte orsaka påtaglig skada på riksintresset.

Anläggningar för kommunikationer

Trafikverket bedömer vilka områden som är av riksintresse för trafikslagens anläggningar. Inom planområdet omfattas E4:an, riksvägarna och järnvägarna.

Tabellen nedan visar Trafikverkets och Länsstyrelsens rekommenderade minsta hänsynsavstånd till länets kommunikationsleder av riksintresse.

STRATEGIER

- » Vid uppförande av byggnader och anläggningar längs vägar eller järnvägar där Trafikverket är huvudman ska kommunen samråda med Trafikverket för att staten ska kunna tillgodose de långsiktiga funktions- och hänsynsmålen. Trafikverkets rekommenderade minsta avstånd till kommunikationsleder av riksintresse i Jönköpings län ska i möjligaste mån följas.
- » Specifika strategier för områdena ska följas

Markanvändning	E4, Rv 40, 26/47		Övriga vägar av riksintresse		Järnväg
	Externa lägen med höga hastighetsanspråk; 100-120 km/h	Urbana tätortsmiljöer med nedsatt hastighet; 70-90 km/h	Landsbygdsmiljö med medelhöga hastigheter; 80-100 km/h	Tätorter med lägre skyltad hastighet; 30-60 km/h	
Ny bebyggelse*; avstånd från vägområdets (vilket utgör max 10 m) gräns eller från spårmit	50 m	30 m	30 m	20 m	30 m
Ny bebyggelse nära trafikplatsers ramper; avstånd från belägningskant	30 m	20 m	20 m		
Parkering/uppställning eller interna körytor; avstånd från belägningskant eller spårmit	30 m	20 m	15m		15 m (även för garage, carport)

* För bostäder krävs som regel längre avstånd för att klara riktvärden för buller samt för att minimera risker från transporter med farligt gods. Även för andra användningsområden än bostäder kan längre avstånd krävas och i vissa fall måste även skyddsåtgärder vidtas.

Utmed riksväg 40 föreslås två verksamhetsområden med angöring till riksväg 40. Kommunens ställningstagande avseende riksintressen för kommunikationer och järnväg är att riksintressena inte ska påverkas negativt i samband med exploateringen av planområdena. Planförslaget ska inte förhindra eller försvåra utbyggnad av riksväg 40.

Flygplatsen

Trafikverket har pekat ut Jönköpings flygplats som ett riksintresse för kommunikationer. Från Jönköpings flygplats går fraktflyg och chartertrafik. Utöver den kommersiella flygtrafiken fyller Jönköping Airport en viktig samhällsfunktion. Regelbundet trafikerar flygplatsen av till exempel brandflyg, ambulansflyg, organtransporter och polisflyg samt militära transporter. För att säkerställa tillgängligheten till flygplatser med beredskap att ta emot samhällsviktiga flygtransporter har regeringen gett Trafikverket i uppdrag att se över beredskapsflygplatserna. I Trafikverkets förslag pekas bland annat Jönköping Airport ut som en framtida beredskapsflygplats. Jönköpings airport ägs gemensamt av Jönköpings kommun och Region Jönköpings län. Nya hinder kan ha en negativ inverkan på flygtrafiken.

STRATEGIER

- » Samråd med flygplatsen ska ske vid detaljplaneläggning och bygglov inom kontrollzonen av objekt som är 20 meter eller högre, detta gäller även tillfälliga objekt som exempelvis byggekranar som överstiger 20 meter inom kontrollzonen.
- » Alla byggnadsobjekt, oavsett typ som är högre än 20 meter över mark eller vatten ska remitteras till Luftfartsverket.

STRATEGIER

- » Inom riksintresseområdet för yrkesfiske får åtgärder inte vidtas som kan medföra påtaglig skada på riksintresset.
- » Aktivt verka för att minimera faktorer som har negativ miljöpåverkan på uppväxtpöjligheterna för fiskbeståndet.

LÄS MER

Förvaltningsplan fisk och fiske i Vättern 2017-2022, Vätternvårdsförbundet

Yrkesfiske

Vättern är ett av de områden som pekats ut som riksintresse för yrkesfiske, det görs av Havs- och vattenmyndigheten och regleras i Miljöbalkens 3 kapitel 5 §. Det småskaliga insjöfisket är uppbyggt på fiske av ett flertal arter. Eftersom fisket ofta kombineras med egenförädling och hemmaförsäljning är det värde som fisket genererar betydligt högre än förstahandsvärdet. De särskilda värden som listas gällande Vättern är dess lekområden för röding och sik, lek och uppväxtområde för röding, samt fångstområden. I bestämmelserna redovisas tre fiskeförbudsområden i Vättern. Vätternvårdsförbundet har tagit fram en förvaltningsplan för fisk och fiske i Vättern. Förvaltningsplanen bygger på en ekosystembaserad fiskeförvaltning. Målsättningen med en ekosystembaserad fiskeförvaltning är att bevara och återskapa välfungerande ekosystem så att de kan leverera olika typer av ekosystemtjänster. Mark- och vattenområden som har betydelse för yrkesfiske eller för vattenbruk ska så långt det är möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringarnas bedrivande.

Riksintresse värdefulla ämnen och mineral

Norra kärr är det enda området i Jönköpings kommun som är utpekad som riksintresse för värdefulla ämnen och mineral. Syftet är främst att långsiktigt säkerställa tillgången av sällsynta jordartsmetaller. Området är också av riksintresse för naturvården.

Fyndigheten med alkalina bergarter är belägen 1,5 kilometer öster om Vättern, i Jönköpings och Östergötlands län, i Jönköpings respektive Ödeshögs kommun. Mellan Norra Kärr och Vättern passerar E4:an parallellt med fyndigheten och som närmast ligger vägen cirka 350 meter väster om bergartskontakten. Ett par hundra meter väster om E4:an sluttar marken brant ner mot Vättern som ligger strax över 100 meter lägre relativt vägen och bergartskomplexet. Bergartskomplexet har i markytan en elliptisk form och den kända utbredning sträcker sig cirka 1300 m i nord-sydlig riktning och som mest 460 m i öst-väst. Den totala kända arean är ungefär 38 hektar. Norra Kärrintrusivet har en berggrund bestående av nefelinsyenitbergarter där innehållet av zirkonium samt sällsynta jordartsmetaller är ovanligt hög. Bergarterna är mycket sällsynta i Sverige och även i hela världen. Fyndigheten har ur försörjningsberedskapssynpunkt stor betydelse för landet. För riksintresset ämnen och mineral innebär alla åtgärder som kan försvåra en framtida utvinning av resursen påtaglig skada, eftersom syftet med riksintresset är att fyndigheten ska kunna utvinas. Påtaglig skada för riksintresset är därför all form av förändrad mark- och vattenanvändning som försvårar eller förhindrar framtida utvinning.

Området har mycket höga vetenskapliga värden. För att bevara värdena i riksintresset för naturvård för Norra kärr krävs att det skyddas från bergtäkt, gruvidrift, väganläggningar eller andra anläggningar, bebyggelseexploatering samt borttagande av bergarter och mineral.

Fyndigheten är delvis belägen på avrinningsområdet till Vättern. Vättern är dricksvattentäkt för stora delar av kommunen och vattenanläggningarna Brunstorp och Hägeberg är riksintressen för dricksvattenuttag. Vättern är också riksintresse för naturvård och Natura 2000 område.

Enligt miljöbalkens regler ska i de fall två riksintressen avser samma markområden företräde ges till det intresse som på ett långsiktigt sätt främjar god hållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt. Vid en sammanvägning av intressen är det kommunens bedömning att genom att värna naturvärdena i området samt Vätterns värden gynnas en långsiktig hushållning med mark och vatten. Dessa värden ska därför ha företräde före riksintresset för ämnen och mineral. Ingen brytning som kan innebära att det finns risk att Vättern påverkas negativt kan godtas av kommunen. Detta med bakgrund av Vätterns användning som vattentäkt,

STRATEGIER

- » Områdets geologiska och biologiska värden ska bevaras. Riksintresset för naturvård Norra kärr ska ha företräde före riksintresset för ämnen och mineral.
- » Brytning eller annan verksamhet som innebär att det finns risk att Vättern påverkas kan inte godtas av kommunen.
- » För riksintresset ämnen och mineral innebär alla åtgärder som kan försvåra en framtida utvinning av resursen påtaglig skada på riksintresset..

dess unika djurliv, dess stora betydelse för fiskerinäringen samt den mycket stora betydelsen för friluftsliv och turism.

STRATEGIER

- » Försvarsintresset ska ges företräde om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, om området eller del av detta behövs för en anläggning för totalförsvaret.
- » Inom influensområde för lufttrum samt områden med behov av hinderfrihet ska samråd med Försvarsmakten ske vid byggnation av objekt över 20 meter.

REMISSER

Följande ärenden som kommunen handlägger ska alltid remitteras till försvarsmakten:

- » Samtliga ärenden som rör objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse samt samtliga objekt högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse. (Med sammanhållen bebyggelse avses de områden som utgör tätort på lantmäteriets översiktskarta 1:250 000).
- » Samtliga översiktsplaner, fördjupade översiktsplaner, tematiska översiktsplaner samt alla tillägg till dessa.
- » Samtliga VA-planer.

LÄS MER

Riksintressen för totalförsvaret militära del i Jönköpings län 2023, Försvarsmakten

Totalförsvarets anläggningar

Riksintressen för totalförsvaret regleras i Miljöbalkens 3 kapitel 9 § och är ett av de intresseområden som kommunen måste beakta i planeringen.

Delar av planområdet ligger inom MSA (Minimum Sector Altitude) ytan till Hagshults flygplats. Inom MSA-ytan kan höga objekt medföra påtaglig skada på riksintresset. Höga objekt kan eventuellt uppföras inom MSA-ytan om totalhöjden över marken inte uppnår de höjdbegränsningarna som gäller (samt om ingen annan konflikt med riksintresse eller påverkansområde finns).

Försvarsmakten har i händelse av kris och väpnad konflikt behov av att nyttja civilinfrastruktur. Jönköpings flygplats är därför också utpekad som ett riksintresse för totalförsvaret. Det som främst utgör risk för påtaglig skada på områdena är höga objekt, såsom master och vindkraftverk. Dessa kan utgöra flygsäkerhetsrisker vid placering inom de särskilt angivna områdena för hinderfrihet enligt gällande luftfartsbestämmelser vid start och landning, samt vid flygning på låg höjd i flygplatsens närområde. Bygglovsbefrielsen enligt PBL 9 kap 4§ gäller inte inom områden som är av riksintresse för totalförsvaret i fråga om flygplatser och övnings- eller skjutfält enligt PBL 9 kap 4d§. Den kommunala samhällsplaneringen ska inte innebära att Försvarsmakten tvingas begränsa sin verksamhet. Det kan exempelvis ske vid byggnation, som leder till en brist på hinderfria ytor för övningar med flyg. För att undvika detta ska därför plan- och lovärenden högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse remitteras till Försvarsmakten.

Vindbruk

Riksintresse för vindbruk är ett planeringsunderlag som möjliggör att de områden som har bäst förutsättningar för vindbruk och bästa vindresurserna kan användas till framtida vindkraftsetableringar och en effektiv markanvändning. Områdena är framtagna av Energimyndigheten. I Jönköpings kommun är ett område utpekat beläget öster om Gränna. Området är redan bebyggt med vindkraft och kommunen bedömer att spridd bebyggelse i området begränsar möjligheterna till ytterligare utbyggnad i området. Kommunen bedömer vidare att vindkraftanläggningar på nära avstånd i flera väderstreck intill befintlig bostadsbebyggelse bör undvikas. Jönköpings kommun anser att riksintresseområdet för vindbruk inte är lämpligt för vindbruk i den del som ligger väster om motorvägen, med hänsyn till landskapsbild och spridd bebyggelse. Inom riksintresseområdet för vindbruk får inte åtgärder vidtas som kan försvåra nyttjandet. Jönköpings kommun menar att det innebär att ny bebyggelse eller andra anläggningar inte ska placeras inom influensområden för befintliga vindkraftanläggningar på sådant sätt att verksamheten påverkas.

STRATEGIER

- » Inom riksintresseområdet för vindbruk får inte åtgärder vidtas som kan försvåra nyttjandet av riksintresset. Jönköpings kommun menar att det innebär att ny bebyggelse eller andra anläggningar inte ska placeras inom influensområden för befintliga vindkraftanläggningar på sådant sätt att verksamheten påverkas.

Foto: Mattias Karlsson

Strandskydd

Strandskyddet är till för att alla ska ha tillgång till stränder och för att bevara ett rikt växt- och djurliv. I allmänhet gäller strandskyddet 100 meter inåt land och lika långt ut i vattnet från strandlinjen, men skyddet kan vara utökat genom särskilt beslut upp till 300 meter både inåt land och ut i vattnet. Sjöarna Vättern och Stråken är områden med utökat strandskydd. Länsstyrelsen kan ha upphävt strandskyddet för ett område eller mindre sjöar och vattendrag. Inom strandskyddat område är det förbjudet att uppföra nya byggnader, ändra användningen av befintliga byggnader, uppföra anläggningar som hindrar eller avhåller allmänheten, gräva eller förbereda för byggnader eller anläggningar samt göra åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Strandskyddet gäller även för byggnader och anläggningar som i övrigt kan vara bygglovsbefriade, till exempel friggebodar. Om du har särskilda skäl och åtgärden inte strider mot strandskyddets syften så kan du få dispens från strandskyddet. I översiktsplanen redovisas strandskyddet under underlag. I översiktsplanen redovisas även strandskyddet inom detaljplaner med upphävt strandskydd.

STRATEGIER

- » Exploatering i ett LIS-område ska alltid föregås av detaljplanläggning för ett effektivt markutnyttjande och för att säkerställa de fria passager som möjliggör allmänhetens tillgång till vatten- och strandområden.
- » Bebyggelsens placering och utformning ska ta hänsyn till landskapsbild samt risk för påverkan på vattenkvaliteten.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Syftet med att peka ut LIS-områden är att stimulera den lokala och regionala utvecklingen i områden som har god tillgång till fria strandområden. Det handlar om att skapa arbetstillfällen eller locka människor att bosätta sig på platsen. Redovisningen i översiktsplanen ska vara vägledande när kommunen prövar ansökningar om dispenser från strandskyddet och upphävande av strandskyddet i detaljplaner. Inom ett LIS-område kan det särskilda skälet för landsbygdsutveckling användas vid dispens och upphävande av strandskyddet. Om dispensen gäller enstaka en- eller tvåbostadshus inom ett LIS-område är kravet istället att huset ska byggas i anslutning till ett befintligt bostadshus. Även inom LIS-områden ska en fri passage finnas utmed vattnet. Det är alltid markägaren som bedömer om möjligheterna ska provas eller inte.

Landsbygdsutveckling i Jönköpings kommun handlar om att skapa bättre förutsättningar för befolkningstillväxt, serviceunderlag och företagande utanför den centrala tätorten. Områden som kommunen prioriterar för landsbygdsutveckling i strandnära läge är områden med närhet till service och kollektivtrafikstråk, områden där befintlig bebyggelse kan kompletteras med nya bostadshus eller områden där friluftsliv- och turismverksamhet

är lämplig.

I översiktsplanen föreslås fyra LIS-områden. Tre av områdena är tänkta för bostadsbebyggelse, det fjärde för turismverksamhet.

I Bottnaryd finns behov av att skapa attraktivt boende för att stärka befintlig service i form av skola, mataffär och kollektivtrafik. Ny bebyggelse föreslås med närhet till sjön och delvis sjöutsikt samtidigt som området närmast sjön där en populär vandringsled går kvarstår som fri passage. Mellan vandringsleden och den föreslagna bebyggelsen är en höjdskillnad. Vandringsleden föreslås också vidareutvecklas norrut runt hela sjön. På det viset säkerställs förutsättningarna för friluftsliv och växt- och djurlivet utmed strandkanten. I Bottnaryd föreslås också ett LIS-område för camping i närheten av befintlig badplats. Området är planlagt.

I Kaxholmen föreslås ny bebyggelse för att stärka befintlig service i form av skola, mataffär och kollektivtrafik. Kaxholmen är en ort där det är svårt att hitta ny mark för att lokalisera ny bebyggelse. De skogsområden som finns är i de flesta fall för branta för att bebygga och i några fall är höga naturvärden knutna till områdena. Åkermarken runt Kaxholmen har höga värden både för matproduktionen och landskapsbildsmässigt. LIS-området utgörs av ett mindre område åkermark mellan badplatsen och befintlig bebyggelse. Området närmast sjön som i dag består av en träddrå föreslås sparas som fri passage. LIS-området är till sin storlek mycket begränsat och med pågående markanvändning är värdet för friluftsliv och växt- och djurliv begränsat.

I Gränna föreslås ny bebyggelse för att stärka befintlig service i form av högstadieskola, mataffärer, kollektivtrafik, apotek och vårdcentral. Området i Gränna som föreslås för bostäder är en fortsättning på föreslagen omvandling av intilliggande verksamhetsområde. Området är inklämt mellan verksamhetsområdet och en kraftanläggning. Kraftanläggningen spärrar vägen för vidare passage söder ut. Området närmast stranden bör dock vara en fri passage för att kunna nå stranden norrut, det är också angeläget att en passage som är tillgänglig för allmänheten anordnas genom området ner till strandkanten.

Natur- och kultur- värden

STRATEGIER

- » Aktivt arbeta för att skydda värdefulla naturområden genom bildande av naturreservat eller andra skyddsformer som biotopskydd, naturminnen eller naturvårdsavtal. Naturreservat bildas på kommunalt ägd mark.

Skyddad natur

Vår ambition är att bevara natur- och grönområden för såväl friluftsliv- som naturvårdsändamål. Viktiga motiv för skydd är folkhälsoaspekten, de pedagogiska värdena och att säkra naturens tjänster, de så kallade ekosystemtjänsterna. Naturreservat är den vanligaste formen för skydd av naturområden och utgör ett permanent skydd, vilket borgar för att området kommer att bestå som naturmark. Av naturvårdsprogrammet framgår vilka områden som är aktuella för att bilda naturreservat.

Det finns två typer av biotopskydd, dels ett generellt biotopskydd för vissa angivna livsmiljöer, dels biotopskydd i enskilda fall där Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen beslutar att ett avgränsat område är biotopskyddsområde. Bildade biotopskydd kan ses som ett litet naturreservat som dock är enklare att bilda än ett naturreservat. Nyckelbiotoper är områden med höga naturvärden som upprättats genom att det gjorts särskilda inventeringar, de har dock inget formellt skydd. Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal som gäller 1-50 år mellan en myndighet och en markägare och kan bildas på markområden på upp till ca 20 hektar. Naturminnen är punktojekt, oftast gamla träd eller en grupp av äldre träd. Djur- och växtskyddsområden skapas om det behövs särskilt skydd för en djur- eller växtart.

STRATEGIER

- » Ekologiskt särskilt känsliga områden ska så långt som möjligt skyddas från ingrepp som kan skada naturmiljön.

Ekologiskt känsliga områden

Enligt miljöbalken ska mark- och vattenområden som är särskilt känsliga ur ekologisk synpunkt så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. För att underlätta skyddet av känsliga områden ska dessa pekats ut och beskrivas inom ramarna för kommunens översiktsplan. Områdena är dels naturmiljöer som är särskilt känsliga för påverkan och dels områden som redan utsatts för en betydande miljöpåverkan och inte ska belastas mer. Särskilt känsliga områden är till exempel områden med höga naturvärden, livsmiljöer för hotade skyddsvärda arter, värdekärnor (områden med höga naturvärden) i den gröna infrastrukturen, områden med instabila produktionsförhållanden och ogynnsam återväxt och redan starkt påverkade områden.

LÄS MER

Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun 2019

Skyddad natur - Naturvårdsverket s hemsida

Naturvärden

Ekologiskt känsliga områden och stora opåverkade områden redovisas på kartan "Riksintressen och andra värden". Övriga naturvärden återfinns bland planeringsunderlaget.

Värdefulla naturområden består av de områden som bedömts tillhöra klass 1 och 2, högsta naturvärde eller mycket högt naturvärde, i Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun. Värdefulla naturområden (klass 1 och 2 i naturvårdsprogrammet) ska undantas från exploatering och andra ingrepp, om dessa bedöms orsaka skada på naturvärdena. Områden som har erhållit värdeklass 3 i naturvårdsprogrammet bör i möjligaste mån undantas från exploatering eller skadlig påverkan. Om skadliga ingrepp inte går att förhindra i värdefulla naturområden, bör kompensationsåtgärder genomföras inom kommunen för att naturvärden inte ska gå förlorade. Vid planerad exploatering av naturområden ska vi i de flesta fall göra en naturvärdesinventering enligt SIS-standard. Vid planering och exploatering ska vi beakta naturvårdsarterna. Naturvårdsarter är de arter som är fridlysta, rödlistade, skyddsvärda och/eller utpekade i EU:s artdirektiv.

Stora opåverkade områden

Det är värdefullt att det i kommunen finns större sammanhängande områden med en opåverkad karaktär. Det är viktigt för bevarande av biologisk mångfald, för friluftsliv, bevarande av kulturarv, för visuell, ljudmässig och annan upplevelse av ostördhet.

Stora opåverkade områden skall enligt 3 kap 2 § miljöbalken så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär. Områdena ska redovisas i översiktsplanen. Ledning för att definiera stora opåverkade områden på ett enhetligt sätt saknas i lagstiftningen och dess förarbeten liksom i rättspraxis. Jönköpings kommun bedömer ett antal områden som stora opåverkade utifrån de lokala förutsättningarna. Utgångspunkten för utpekandet har varit dels att det inte finns infrastrukturer som skär sönder landskapet, dels att området inte är utsatt för buller och dels avsaknad av bebyggelsestrukturer. Länsstyrelsens underlag gällande ostörda (bullerfria) områden har också varit en del av underlaget

STRATEGIER

- » Inte tillåta exploatering och andra ingrepp i värdefulla naturområden (klass 1 och 2 i naturvårdsprogrammet), om dessa bedöms orsaka skada på naturvärdena. Inte tillåta exploatering i värdefulla miljöer för rödlistade arter.
- » Om skadliga ingrepp inte går att förhindra i värdefulla naturområden, ska kompensationsåtgärder genomföras inom kommunen för att naturvärden inte ska gå förlorade.

UNDERLAG TILL NATURVÅRDSPROGRAMMETS KLASSNING:

Sumpskogsinventeringen (Skogsstyrelsen 1990-1998)

Ängs- och hagmarksinventeringen (Länsstyrelsen 1992)

Ängs- och betesmarksinventeringen (Jordbruksverket 2002-2004)

Nyckelbiotopsinventeringarna (Skogsstyrelsen 1997-2017)

Nyckelbiotopsinventering i odlingslandskapet inom Östra Vätterbranterna (Länsstyrelsen 1999)

Våtmarker i Jönköpings kommun (Länsstyrelsen 1996)

Natur i Jönköpings län (Länsstyrelsen 1995)

Vattenöversikt för Jönköpings kommun (Jönköpings kommun, Miljökontoret 1999)

Inventering av skyddsvärda träd i Jönköpings kommun (Stadsbyggnadskontoret 2008-2013)

Kommunala nyckelbiotoper (Jönköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret 1999-2013)

Inventering av ängs- och betesmarker, sumpskogar och våtmarker. (Jönköpings kommun, Stadsbyggnadskontoret 2014-2015)

STRATEGIER

- » Områdena upplevs som relativt tysta och därför ska kommunen vara restriktiv till att tillåta störande verksamheter. Ny verksamhet ska inte försämra bullersituationen i områdena.
- » Dessa områden ska bevaras som naturområden och/eller som friluftsområden.
- » Ytkrävande verksamheter ska undvikas, med undantag för utbyggnad av nya stambanor eller annan likvärdig samhällsviktig funktion.
- » Enstaka ny bostadsbebyggelse kan vara möjlig och prövas från fall till fall.
- » I goda vindlägen bör intresset att producera miljövänlig energi vägas mot intresset att bevara områdena oexploaterade och tysta.

för att ta fram områdena. Det innebär att stora opåverkade områden inte innehåller eller har följande element i sin omgivning:

- Tätort
- Samlingar bostadshus
- Master
- Stam- och regionkraftledning
- Statligt vägnät
- Vindkraftverk

Kommunens västra sida har en bättre tillgång till stora opåverkade områden än den östra. Komosse är det stora opåverkade område i kommunen som har starkast vildmarkskaraktär. En karaktär som särskilt bör beaktas.

Flera av kommunens stora opåverkade områden skulle potentiellt också kunna vara av intresse för vindkraftetableringar. Kommunen är angelägen om att både ge möjligheter till etablering av förnybara energislag som vindkraft och att även framtida kommuninvånare ska ha möjlighet att uppleva naturområden som är tysta och ger en känsla av orördhet eller ”vildmark”. I goda vindlägen bör intresset att producera förnybar energi vägas mot intresset att bevara områdena oexploaterade och tysta.

Foto Peter Appelin

Kulturmiljövärden

Kulturmiljön omfattar allt i landskapet som människan har påverkat, direkt eller indirekt. Det innebär att nästan allt vi ser är kulturmiljö, men det har formats olika mycket av människan och vi värdesätter landskap, miljöer och enskilda objekt på olika sätt och olika mycket. Äldre bebyggelse och kulturmiljöer är resurser som kan skapa identitet och attraktivitet i samhället. Kulturmiljövårdens tidigare inriktning mot enskilda objekt behöver utvecklas mot en helhetssyn som uppmärksammar hela bebyggelsemiljöer, men också samband mellan olika delar i dessa miljöer. Med hänsyn till de förändringar som skett gällande hur vi ser på kulturmiljövård och nya faktorer som har tillkommit, så som ett förändrat klimat, behöver vi se över vårt kommunala kulturhistoriska underlag. Det kan ske genom att sammanställa befintliga inventeringar, kartlägga om det finns en brist på kunskapsunderlag samt ta fram nya strategier för hur vi kan bevara och lyfta fram kulturmiljövärden.

Bebyggelse och andra kulturmiljöer som är utpekade i kommunens kulturhistoriska underlag ska beaktas vid planläggning och bygglovsprövning. Hänsyn ska tas till den befintliga bebyggelsens karaktär och kulturhistoriska innehåll. En kompletterande byggnation som görs på rätt sätt kan förhöja dessa värden och ge platsen ett mervärde. Å andra sidan kan en felplacerad eller dåligt anpassad ny byggnad i en känslig kulturmiljö medföra att platsens kulturvärden blir otydligare och svårare att förstå. Ny bebyggelse ska lokaliseras och utformas med hänsyn till den befintliga miljön på platsen, det kan innebära att bevara gamla vägsträckningar och alléer samt att restaurera gamla byggnader och ge dem en ny användning.

Vissa kulturmiljöer har ett lagstadgat skydd. Fornlämningar är spår efter äldre mänsklig verksamhet och det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen förändra, ta bort, skada eller täcka över en fornlämning. Särskilt utpekade byggnader kan utses till byggnadsminne med tillhörande fastställda skyddsbestämmelser för varje enskilt byggnadsminne. I en detaljplan kan särskilda skyddsbestämmelser föreskrivas. Fornlämningar och byggnadsminnen redovisas inte på översiktsplanens karta. På kartan "Riksintressen och andra värden" anges däremot särskilt värdefulla kulturmiljöområden. Inom dessa ska nya byggnader och anläggningar endast tillåtas om de kan komplettera befintlig bebyggelse och kulturmiljö på ett välanpassat sätt. Enskilda byggnader med kulturmiljövärden redovisas inte på kartan. På kartan redovisas också utpekade område som bedöms vara historiskt, kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt värdefulla

STRATEGIER

- » Tillvarata, utveckla och integrera kulturmiljön och dess värden i planeringen.
- » Ta fram ett nytt kulturmiljöprogram, som redovisar hur kulturvärden och kulturmiljöer ska säkerställas och utvecklas. Det ska även omfatta de sentida kulturmiljövärdena.
- » Om befintliga inventeringar inte ger tillräcklig vägledning kan särskilda utredningar och värderingar behöva göras då det blir aktuellt med en planändring, bygglovsansökan eller en annan förändring av mark- och vattenanvändningen. Platsens värde och potential ska då analyseras så att tillägg och förändringar bidrar positivt till kulturmiljön.
- » Inom särskilt värdefulla kulturmiljöområden ska nya byggnader och anläggningar endast tillåtas om de kan komplettera befintlig bebyggelse och kulturmiljö på ett välanpassat sätt. Byggnader och anläggningar ska placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt för landskapets karaktärsdrag, platsens identitet, bebyggelsestrukturer och kulturvärden på platsen. Samråd ska vid behov ske med antikvariskt sakkunnig.
- » I kulturmiljöområden med förhöjd bygglovsplikt gäller att anmälningspliktiga åtgärder som i normala fall inte kräver bygglov enligt PBL 9 kap § 4a-c, är bygglovspliktiga.

LÄS MER

Inventeringar av bebyggelse, Jönköpings kommun

Kulturminnesvårdsprogram för Jönköpings kommun, 1988

Bebyggelsehistoria 1950-2000, med lokala exempel från Jönköpings kommun

miljöer där förhöjd bygglovsplikt gäller. Anmälningspliktiga åtgärder som i normala fall inte kräver bygglov enligt PBL 9 kap § 4a-c (tillbyggnader, komplementbyggnader, takkupor med mera), är i dessa områden bygglovspliktiga. Inom tätorterna finns det enskilda värdefulla kulturbyggnader där det också finns skäl till utökat bygglovkrav. Dessa redovisas inte i kartmaterialet, utan i samband med anmälan ges möjlighet att bedöma om bygglov krävs.

Foto: Åsa Lindblom

Vatten

Miljökvalitetsnormer vatten

Vatten är en ovärderlig resurs på många sätt. Genom Europeiska unionens ramdirektiv för vatten – även kallat Vattendirektivet – har ett gemensamt förhållningssätt till förvaltningen av vattenresurser skapats. Syftet med direktivet är att arbeta med att förbättra och bevara kvaliteten på statusklassade vattendrag, sjöar, kust- och grundvatten inom EU. Ett statusklassat vatten kallas för en vattenförekomst och är definierat med en yta som är minst en kvadratkilometer (km²) stort för en sjö och minst 10 km² stort avrinningsområde för ett vattendrag. En vattenförekomst för grundvatten definieras som ett magasin med ett uttag på över 10 kubikmeter per dygn eller ett uttag av dricksvatten för fler än 50 personer. Mindre sjöar och vattendrag omfattas därmed inte av miljökvalitetsnormerna (MKN) för vatten men då vatten rör sig kan det ändå äventyra en klassad vattenförekomst om man inte arbetar aktivt även med dessa små vatten.

Miljökvalitetsnormerna anger kvalitetskrav som gäller för varje klassad vattenförekomst (sjö, vattendrag eller grundvatten). Länsstyrelserna har bedömt vattenförekomstens status och vattenmyndigheterna har beslutat om den status som ska uppnås och till vilket år. Enligt Vattendirektivet skulle alla vattenförekomster ha uppnått god ekologisk och kemisk status till senast 2015, dock har en förlängd tidsfrist till 2021 eller 2027 medgivits. I Sverige har genomförandet av Vattendirektivet skett genom den så kallade vattenförvaltningsförordningen. Denna delar in landet i fem vattendistrikt med var sin vattenmyndighet. Jönköpings kommun ligger både inom Västerhavets vattendistrikt och Södra Östersjöns vattendistrikt.

Enligt 10 kap 11§ i plan- och bygglagen ska miljökvalitetsnormer för vatten följas vid kommunens fysiska planering, tillsynsverksamhet och vid prövning av ärenden som till exempel bygglov. Länsstyrelsen har möjlighet att överpröva och upphäva kommunens beslut att anta en detaljplan om miljökvalitetsnormen inte följs. En vattenförekomsts status får inte försämrats.

På webbsidan VISS (Vatteninformationssystem Sverige) finns aktuella statusklassningar och de miljökvalitetsnormer som ska uppnås tillgängliga.

För grundvattenförekomster bedöms kemisk och kvantitativ status. Samtliga grundvattenförekomster i Jönköpings kommun bedöms ha god kvantitativ status.

Sandseryd-Risbro dammen är den enda grundvattenförekomsten inom översiktsplaneområdet som inte uppnår god kemisk status. Bedömningen

STRATEGIER

- » I fysisk planering ska utifrån avrinningsområdet hänsyn tas till berörd vattenförekomsts ekologiska och kemiska status.
- » Ta fram lokala åtgärdsprogram för klassade vattendrag.
- » I planeringen av ny bebyggelse ska utsläpp till recipient planeras så att miljökvalitetsnormerna kan följas.

LÄS MER

Vatteninformationssystem Sverige

Vatten- och avloppsplan för Jönköpings kommun, 2021

VA-UTREDNINGSSOMRÅDEN

I VA-utredningsområden kan det finnas ett behov av en förändrad lösning för vattenförsörjning eller omhändertagande av spillvatten, men det är inte klargjort hur det kan lösas på bästa sätt. Följande områden inom mindre tätorter och landsbygden är utpekade som VA-utredningsområde:

- » Öggestorps-målen
- » Bogla
- » Hulukvarn
- » Järstorps-kärr
- » Bunn

VA-BEVAKNINGSSOMRÅDEN

VA-bevakningsområden har enskild vattenförsörjning och avloppshantering som, utifrån den information kommunen har, fungerar tillfredsställande idag. Vid förändringar inom området, till exempel i form av flera nya bygglov, eller om kommunen får ny information som visar att vatten- och/eller avloppssituationen idag inte fungerar tillfredsställande, kan förutsättningarna för att fortsätta försörja området genom enskilda anläggningar för vatten och avlopp försämrats. Området kan behöva klassas om till ett VA-utredningsområde eller direkt till ett VA-utbyggnadsområde.

Följande områden är VA-bevakningsområden:

- » Sjöholt
- » Mulseryd
- » Riddersberg
- » Svarttorps-Högstorp

bygger på analysresultat från ett förorenat område i riskklass 2. Halten av PFAS11 överskrider och källan till denna förorening är framförallt brandövningsplatsen.

All hantering av skadliga ämnen som kan komma i kontakt med grundvattnets tillrinning utgör en risk för dess vattenkvalitet. Miljöfarliga verksamheter, stora vägar och förekomsten av förorenade områden utgör alla en risk för att grundvattnet kan komma att belastas av förorenande ämnen och miljögifter.

De kommande klimatförändringarna inom kommunen kan i framtiden medföra en negativ påverkan på grundvattnets vattenkvalitet och kvantitet. Ökade vattentemperaturer kan påverka den markkemiska process som är av betydelse för vattenkvaliteten. Dessutom kan en högre risk för översvämningar medföra att sjöar och vattendrag blir förorenade genom översvämningar av förorenade markområden samt bräddningar av avloppsledningar. Översvämningarna ökar också risken för läckage av förorenat vatten till grundvattenmagasinen. Kvantiteten kan komma att minska i grundvattentäkter då avdunstningen från ytvattentäkter ökar och skyfall ofta sker på torra marker och då kommer inte vattnet att infiltrera som det gör vid längre nederbördsperioder.

Sydöst om föreslaget verksamhetsområde Västra Jära ligger grundvattenförekomsten Getaryggen. I det fortsatta planarbetet med området behöver det säkerställas att denna inte påverkas negativt.

För ytvatten bedöms ekologisk status och kemisk status för vattenförekomsterna. Eftersom det finns vissa kemiska föroreningar (kvicksilver och polybromerade difenyletrar) som överskrider gränsvärden i princip i alla ytvatten i Sverige redovisas ”kemisk status utan överallt överskridande ämnen”. Inom mindre tätorter och landsbygden har Lillån i Bankeryd, Lillån i Lekeryd och Dunkehallaån sämre status än god med avseende på särskilt förorenande ämnen.

Av ytvattnen inom planområdet uppnår 23 % god ekologisk status, 71 % måttlig status och 6 % otillfredsställande status. Övergödning, försurning, miljögifter, flödesförändringar samt morfologiska förändringar och kontinuitet är miljöproblem som påverkar statusen i Jönköpings kommun. Det största påverkanskällorna är: reningsverk, förorenade områden, urban markanvändning, jordbruk, enskilda avlopp, atmosfärisk deposition, förändringar av hydrologisk regim till följd av vattenkraft, förändringar av morfologiskt tillstånd till följd av jordbruket.

Med vatten- och avloppsplanen uppfylls kraven i Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som har tagits fram i enlighet med Vattendirektivet som

styr Sveriges vattenförvaltning. I VA-planen är det beslutat att kommunen ska ta fram lokala åtgärdsprogram för i första hand de klassade vattendragen. I de lokala åtgärdsprogramen ingår även ny bebyggelse.

Jönköpings kommun har som en delplan till VA-planen tagit fram en plan för enskilt vatten och avlopp. I Jönköpings kommun har ungefär 10 % av invånarna enskilt avlopp, medan övriga 90 % är anslutna till kommunens allmänna avloppsanläggningar. Jönköpings kommun strävar mot att ha en åtgärdstakt för de enskilda avloppsanläggningarna på 5 % per år, det innebär att ca 250 avlopp ska förnyas varje år. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Jönköpings kommun har riktlinjer för bedömning av krav på hög eller normal skyddsnivå för enskilt avlopp. I Jönköpings kommun gäller hög skyddsnivå bland annat i vattenskyddsområden och i områden med vattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god status.

Kommunen har även tagit fram en utbyggnadsplan för vatten och avlopp. Enligt planen ska kommunalt vatten och avlopp byggas ut till Konungsö och Lovsjö fritidsområde (inom centrala tätorten). I planen redovisas även VA-utredningsområden och VA-bevakningsområden. Kommunen håller på att ta fram en vattentjänstplan som kommer att ersätta nuvarande utbyggnadsplan.

Miljö- och hälsoskyddskontoret kan ställa krav och villkor vid tillståndsgivning och vid sitt tillsynsarbete. Därigenom kan riskerna med föroreningar i vattenmiljöer minimeras och övervakas.

I Jönköpings kommuns antagna VA-plan finns strategier och åtgärder för att nå en hållbar hantering av vatten i kommunen.

Särskilt värdefulla vatten

I arbetet med miljömålet levande sjöar och vattendrag har ett antal myndigheter tillsammans pekat ut sjöar och vattendrag som bedömts nationellt eller regionalt särskilt värdefulla ur natur-, fiske och kulturmiljösynpunkt.

Vi ska ta hänsyn till värdefulla vatten vid planering och åtgärder. De ska så långt som möjligt skyddas från ingrepp som hotar att ändra vattenförekomstens naturliga vattenföring, försämra vattenkvaliteten eller hota de arter som finns knutna till vattenförekomsten. Vid all form av påverkan i vattenförekomstens direkta närhet ska en kontroll av områdets naturvärden utföras. Stor hänsyn ska tas till de värden och arter som finns kopplade till vattenförekomsten. Vättern är en unik sjö och kräver särskild hänsyn.

STRATEGIER

- » Exploatering av mark eller dikning, dränering och annan markavvattning intill särskilt värdefulla vatten ska vara restriktiv och kräver en utförlig vattenutredning. Krav på kompensationsåtgärder kan bli aktuella. Det gäller även övriga ingrepp som riskerar att ändra vattenföringen, försämra vattenkvaliteten eller på annat sätt hota de arter som finns knutna till vattenförekomsten.

Hälsa och säkerhet

Det är viktigt att hantera hälsa, säkerhet, och risk för olyckor, översvämning och erosion tidigt i planläggningsprocessen. Det är ofta svårt, kostsamt och ibland omöjligt att göra nödvändiga säkerhetshöjande åtgärder sent i processen eller i efterhand. Därför är det viktigt att identifiera och minimera risker tidigt i stadsplaneringen.

STRATEGIER

- » Utredning av kända förorenade och misstänkt förorenade områden ska genomföras innan detaljplan antas eller bygglov ges. Områden och byggnader där det finns risk för förorening ska kontrolleras i kommunens digitala planeringsunderlag innan detaljplanläggning eller bygglov och vid behov undersökas ytterligare.
- » Sanerings- och efterbehandlingsåtgärder i förorenade områden ska syfta till att säkerställa att området kan användas, utan risk för människors hälsa och/eller miljön.
- » Vid bygglov som berör ett förorenat område inom en äldre detaljplan ska bygglovshandläggaren ta kontakt med tillsynsmyndigheten.

Förorenad mark

Föroreningar kan finnas på många ställen i tätorterna, till exempel områden som använts för deponier eller utfyllnader. Frågan om marken är lämplig för bostäder kan då fullt ut avgöras först när föroreningssituationen är utredd. Förorenade områden kan vara mark, grundvatten, ytvatten, sediment samt byggnader och anläggningar. Det finns en risk att föroreningar spridit sig utanför det område där den verksamhet som gett upphov till föroreningen legat. Uppgifter om förorenade områden lagras i en databas, det så kallade EBH-stödet, vilken kommunen har tillgång till. I kartsiktet är potentiellt förorenade områden markerade som en punkt. Det ska noteras att detta inte representerar det faktiska förorenade området, utan endast markerar den aktuella fastigheten som den förorenade verksamheten legat på. Det faktiska förorenade området kan behöva utredas, alternativt kan det utläsas i befintliga undersökningar. Även markeringarna vid närliggande områden ska därför kontrolleras. I markeringarna finns information om objektets status.

LÄS MER

EBH-portalen, din handläggarguide om förorenade områden

Klimatpåverkan på förorenade områden och miljöfarlig verksamhet i Jönköpings län. GIS-analys av påverkan på grund av skyfall, översvämning och skred. Länsstyrelsen i Jönköpings län meddelande 2023:25

Det är viktigt att kunskap om förorenade områden beaktas i planeringen. Med en hantering av förorenade områden som en planeringsförutsättning redan i ett mycket tidigt skede, kan dessa frågor inkluderas i planprocess och bygglovshantering. På så sätt kan även kostnads- och ansvarsfrågor utredas tidigt och tas med i den fortsatta planeringen av projektet. De avhjälpandeåtgärder som krävs för att göra marken lämplig för detaljplanens ändamål kan i vissa fall genomföras innan detaljplanen antas. I praktiken är det dock ofta inte möjligt och plan- och bygglagen ger, under vissa förutsättningar, en möjlighet att i en detaljplan införa bestämmelser om avhjälpande av markföroreningar som villkor för lov. För att kunna ge klartecken för exempelvis uppförande av ny bebyggelse och/eller ändrad användning ska det

vara fastställt att föroreningen antingen kommer att vara borttagen eller att den inte kommer att utgöra någon risk mot vare sig människors hälsa eller miljön. Efter en riskbedömning kan det i undantagsfall vara acceptabelt att lämna kvar någon förorening utan åtgärd även i samband med exploatering. Exploateringen ska då ske så att det är möjligt att genomföra kontroller och vidta eventuella åtgärder i framtiden, utan att det blir nödvändigt att riva byggnader eller andra viktiga strukturer, vilket medför ekonomiska förluster.

I äldre detaljplaner har oftast inte föroreningsfrågan beaktats. En bygglov-sansökan som avser byggnation på ett förorenat område, och som gör att området tas i anspråk för det ändamål som anges i befintlig detaljplan, kan dock inte avslås på den grunden att byggnationen sker på ett förorenat område. Däremot kan miljöbalkens regler bli tillämpliga och ge möjligheter för tillsynsmyndigheten att agera så att föroreningssituationen beaktas i samband med byggnationen. Vid bygglov som berör ett förorenat område inom en äldre detaljplan ska bygglovshandläggaren ta kontakt med tillsynsmyndigheten och informera sökande.

Med ett förändrat klimat kan antalet skyfall, översvämningar och skred antas öka. Enligt en analys som Länsstyrelsen i Jönköping har gjort finns det ett flertal förorenade områden och miljöfarliga verksamheter som kan drabbas av skyfall, översvämning eller skred i Jönköpings kommun, något som det också behöver tas hänsyn till.

Ras och skred

Stabil mark är en förutsättning för bebyggelse och infrastruktur, då problem med stabiliteten kan ge upphov till olika former av olyckor. Risker för instabilitet är till stor del kopplat till markförutsättningar och sker ofta i samband med förändrad belastning eller påverkan från väder och vind.

Skredrisken påverkas av jordartens kornstorlek, kompaktion och vattenhållande förmåga, terrängens lutning, landhöjningen, klimatförändringar och mänsklig aktivitet. Topografin inom kommunen är starkt kuperad och jordlagerförhållanden varierande, även inom korta avstånd. Området kring Vätterns stränder kännetecknas av branta slänter i både jord och berg. De topografiska och geologiska förhållandena innebär att det kan finnas förutsättningar för skred, ras, slamströmmar och erosion inom flera områdena. Kända problem finns till exempel utmed Vätterns stränder och vattendragens raviner. Ras kan även förekomma i berg genom att stenblock lossnar. Generellt har berget i Jönköpings kommun god stabilitet, men det finns områden med uppsprucken och brant berggrund exempelvis utmed

STRATEGIER

- » Säkerställa att ingen ny bebyggelse eller ny samhällsviktig infrastruktur förläggs till områden, eller intill områden, med förhöjd ras- och skredrisk utan att riskerna och eventuella behov av riskreducerande åtgärder utreds.
- » I planeringen säkerställa att ny bebyggelse inte ökar risken för stabilitets- eller erosionsproblem i omgivningen omkring den föreslagna bebyggelsen.
- » Arbeta för att skydda både nya och befintliga utsatta byggnader, infrastruktur och samhällsviktiga funktioner som ligger i områden med risk för stabilitetsproblem.

LÄS MER

Översiktlig stabilitetskartering i morän och grova jordar, MSB 2020

Översiktlig stabilitetskartering finkorniga jordarter, MSB 2022

Vägledning 8 utredning av släntstabilitet, SGI 2023

Vätterns östra sida. Södra Vätternområdet har av MSB identifierats som ett riskområde med anledning av förutsättningarna för både ras och erosion. Av översiktsplanens karta ”Riksintressen och andra värden” framgår resultatet av två översiktliga inventeringar som Statens geologiska institut gjort på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Den ena inventeringen, som utfördes 2011, visar förutsättningar för ras och slamströmmar i morän och annan grovkornig jord i bebyggda områden. Den andra inventeringen, som utfördes 2021, visar förutsättningar för skred i finkorniga jordar i bebyggda områden.

Det finns idag nationella strategier för markens stabilitet i olika typer av bebyggelse och generellt ställs större krav vid nyexploatering än för befintlig bebyggelse. Exploatering i osäkra områden kan riskera såväl människors säkerhet som ekonomiska förluster. Ny bebyggelse ska uppfylla de nationella strategierna för stabilitet, antingen naturligt eller genom stabiliserande åtgärder. Marken ska inte heller riskera att påverkas av erosion eller sedimenttransport. Förändrade risker i ett framtida klimat ska vägas in i bedömningen liksom stabiliteten på längre sikt, utifrån dagens kunskap. Det kan finnas andra områden än de som framgår av kartan i kommunen med stabilitetsrisker, som ännu inte har kartlagts. En översiktlig studie bör göras på ett tidigt stadiet och i samband med detaljplaneläggning ska en detaljerad utredning göras. I samband med de förändringar som ny exploatering kan innebära, kan ett område exempelvis få förändrade dagvattenmängder, till följd av ändrade avrinningsmönster och nya ytor av hårdgjorda material. Exploateringen kan även ge upphov till nya branter, förändrad lutning i befintliga sluttningar och att belastningen förändras när ny bebyggelse förs in, vilket i sin tur kan ge upphov till instabilitet. Det kan innebära att erosionen ökar så att mer material kan spolas bort än tidigare, vilket kan orsaka skador där marken eroderas eller nedströms. Därför ska även de möjliga effekterna av den nya bebyggelsen och exploateringen på omgivningen beaktas.

Förutom av mänsklig aktivitet kan risken för ras och skred påverkas av klimatförändringarna. När vattentrycket i marken blir högt till exempel när det regnat mycket under vår eller höst ökar risken för ras och skred. Nederbörden förväntas öka i Jönköpings kommun till följd av klimatförändringarna och risken för ras, skred, erosion och sedimenttransport ökar. Kommunen ska enligt program för anpassningar till klimatförändringar analysera skyddsbehov för befintlig bebyggelse och infrastruktur för att säkerställa att samhällsviktiga verksamheter kan fungera i ett framtida klimat. Detta arbete bör omfatta även ras och skred. Kommunen har tagit fram en jordskredsanalys som visar statistisk sannolikhet för skred. Kartan redovisas under översiktsplanekartans del underlag. Kartan utgör ett underlag både för kommunens arbete med befintlig bebyggelse och för samhällsplaneringen.

Skyfall, översvämningar och stigande havsnivåer

Jönköpings kommun ligger i ett område där många oväder passerar. Vår kommun har också en kuperad terräng. Om det regnar kraftigt på höjderna kan det orsaka stora vattenflöden som åstadkommer stor skada på egendom och samhällsviktiga funktioner. De största riskerna för skador på bebyggelse till följd av översvämningar bedöms dock finnas inom den centrala tätorten.

Till följd av klimatförändringarna ökar risken för skyfall. Risken för höga flöden och översvämningar väntas också öka på grund av klimatförändringarna (RCP 8.5 enligt SMHI/Länsstyrelsen 2017), oavsett årstid, i hela kommunen utom i Nissans avrinningsområde. Det innebär att översvämningensrisken längs sjöar och vattendrag ökar. Förändringarna kan också ge generellt försämrad vattenkvalitet och/eller problem med att släppa spill- och dagvatten vid höga flöden.

Kommunens ska säkerställa att ingen ny samhällsviktig infrastruktur/verksamhet eller nya farliga verksamheter förläggs till områden som kan översvämmas vid 100-års regn utan att riskerna och eventuellt behov av riskreducerande åtgärder utreds. I vissa fall är en bebyggelse olämpligt inom områden med översvämningensrisk, till exempel viss samhällsviktig bebyggelse. De områden som pekats ut för ändrad markanvändning i översiktsplanen har översiktligt analyserats med hjälp av Scalgolive. Scalgolive är en web-baserad programvara som bland annat kan användas för att identifiera lågpunkter i terrängen och visa på transportvägar för ytavrinnande vatten i samband med regn.

I kommunens VA-plan samt dagvattenplan finns åtgärder för att minska

STRATEGIER

- » Vid dimensionering och höjdsättning av gator, vägar, broar, undergångar och vägtrummor ska vi ta med konsekvenserna av ett 100-årsregn i beräkningarna.
- » Säkerställa att ingen ny samhällsviktig infrastruktur/verksamhet eller nya farliga verksamheter förläggs till områden som kan översvämmas vid 100-års regn utan att riskerna och eventuellt behov av riskreducerande åtgärder utreds.
- » Ny bebyggelse som förläggs till områden som kan översvämmas ska utformas med hänsyn till risk för översvämning.

LÄS MER

Program för anpassningar till klimatförändringar, Jönköpings kommun 2018

Boverkets hemsida sökord: klimatanpassning i planeringen

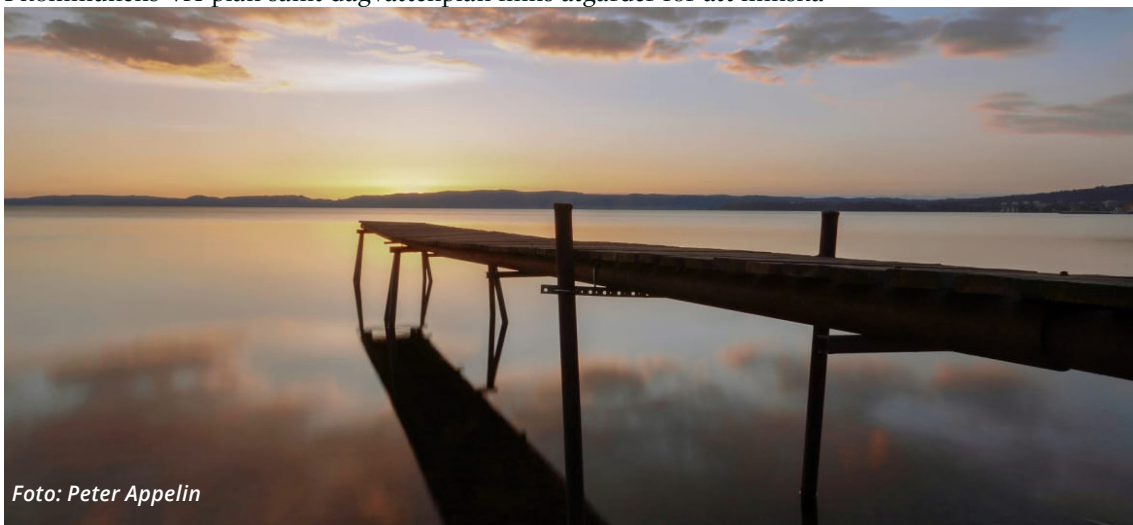

Foto: Peter Appelin

påverkan från skyfall. Det är också en åtgärd i kommunens Vatten- och avloppsplan att ta fram en skyfallsplan.

Den befintliga miljön behöver skyddas och anpassas för kommande klimatförändringar. Plan- och bygglagen har begränsningar när det gäller genomförande av större åtgärder för att skydda mark eller befintlig bebyggelse från följderna av ett förändrat klimat. Kommunen bör aktivt arbeta med den befintliga bebyggelsen och dess mellanrum såsom de gröna och blå strukturerna. Åtgärder mot klimatförändringar ska beakta jämställdhet i det lokala beslutsfattandet och kvinnors perspektiv och erfarenheter ska inkluderas när miljöpolitik och miljöplaner utformas och genomförs.

STRATEGIER

- » Eftersträva att utforma och förlägg nya kraftledningar och elektriska anläggningar så att exponering för magnetfält begränsas.
- » Undvik att lokalisera nya bostäder, skolor, förskolor och daghem nära befintliga elanläggningar som ger förhöjda magnetfält.

LÄS MER

Magnetfält och hälsorisker, strålsäkerhetsmyndighetens hemsida

Elektromagnetiska fält

Magnetfält finns ständigt omkring oss. De är starkast närmast källan, till exempel kring kraftledningar, transformatorstationer eller omkring apparater, men styrkan avtar snabbt med avståndet. Ju starkare ström som används, desto starkare magnetfält. Magnetfält är svåra att skärma av och går obehindrat igenom väggar och tak. Växlande magnetfält skapar elektriska strömmar i kroppen som, vid mycket starka magnetfält, kan påverka kroppens nervsignaler. Styrkan på dessa magnetfält ligger dock långt över vad som normalt finns i vår omgivning. Statens strålskyddsmyndighet anger referensvärdet 100 μ T (micro tesla) för magnetfält med frekvensen 50 Hz. Under de största kraftledningarna (400 kV) ligger fälten på 10-20 μ T. Forskningen kan inte ge ett säkert svar om magnetfält kan orsaka cancer. Forskare har dock i flera oberoende studier sett samband mellan exponering under barnaåren för magnetfält som ligger över det normala och en något ökad risk för leukemi. För långsiktiga effekter, som förhöjd cancerrisk, räcker inte dagens kunskap för att fastställa några gränsvärden. Genomsnittliga magnetfält i bostäder uppgår i storstäder till ungefär 0,1 μ T. Högre värden än dessa kan förekomma i bostäder nära kraftledningar eller vid transformatorstationer inne i byggnader.

Farligt gods

Med transportled för farligt gods menas de vägar och järnvägar som, av Länsstyrelsen, pekats ut som rekommenderat vägval för fordon som transporterar farligt gods. Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som har sådana farliga egenskaper att de kan orsaka skador på människor, miljö eller egendom, om de inte hanteras på rätt sätt under en transport.

Genom vår kommun går europa- och riksvägar samt järnvägar, där stora mängder farligt gods transporteras varje dygn. Genom att beakta riskerna

från farligt godsleder vid etablering av ny bebyggelse, minskar risken för skador på människor och egendom. Därför ska riskerna med dessa transporter vägas in vid prövningen om markens lämplighet att bebyggas. 150 meter anges som riskhanteringsavstånd i Riskhantering i detaljplaneprocessen (Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland län) och bygger på de förutsättningar som råder i storstadsregionerna. Jönköpings kommun har tagit fram en övergripande riskbedömning för samhällsplanering intill farligt gods led. Den innehåller bland annat generella riskavstånd inom 150 meter från väg och järnväg.

Avstånd och skyddsåtgärder avgör vilka markanvändningstyper som kan vara lämpliga intill vägsträckor där transport av farligt gods sker. Bilden nedan visar hur en del funktioner kan placeras om inga ytterligare säkerhetsåtgärder vidtas. Om verksamheter planeras närmare väg/järnväg krävs särskilda åtgärder. Säkerheten kan exempelvis höjas med hjälp av fysiska åtgärder mellan byggnader och transportled, säkerhetsrutiner och/eller särskild utformning av det som byggs.

Inom 150 meter från transportled för farligt gods ska riktlinjer för samhällsplanering intill farligt gods leder i Jönköping användas samt samråd ske med räddningstjänsten inför beslut om detaljplan och bygglov.

Även vid exploatering intill annan transportled där det är känt att mycket farligt gods passerar, exempelvis lokalgata fram till kemindustri, kan det finnas behov av riskanalys

STRATEGIER

- » Inom 150 meter från transportled för farligt gods ska riktlinjer för samhällsplanering intill farligt gods leder i Jönköping användas samt samråd ske med räddningstjänsten inför beslut om detaljplan och bygglov.
- » Inför byggande intill annan transportled där det sker transporter av farligt gods, exempelvis väg/gata fram till industri eller annan verksamhet med behov av sådana transporter, ska en riskbedömning göras.

LÄS MER

Riskhantering i detaljplaneprocessen, Länsstyrelserna 2006

Riktlinjer för samhällsplanering intill farligt gods leder, Jönköpings kommun 2024

Bilden visar zonindelning för riskhanteringsavstånd. Bild från Riktlinjer för samhällsplanering intill farligt gods leder, Jönköpings kommun 2024.

STRATEGIER

- » Vid nyexploatering ska vi säkerställa att åtgärderna inte orsakar/bidrar till ett överskridande av miljökvalitetsnorm.
- » Arbeta för fler träd och annan vegetation i hårdgjorda miljöer.

**MILJÖKVALITETSNORMER
LUFT**

Det finns miljökvalitetsnormer för följande ämnen: kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM10 och PM2,5), bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. De flesta ämnena som omfattas av normerna för luft är så kallade gränsvärdesnormer som ska följas, medan några är så kallade målsättningsnormer som ska eftersträvas. Gränsvärdesnormer anger de gränsvärden som inte får överskridas, för att varken människors hälsa eller djur, växter och kulturvärden ska skadas.

LÄS MER

Luftkvalitetskontroll Jönköpings län 2023, Sweco

Luftmiljö

Luftföroreningar är gaser och partiklar i luften som har en negativ påverkan på människan och miljön. Luftföroreningar kommer från många olika utsläppskällor, bland annat från trafiken, uppvärmning, energiproduktion och industriproduktion. Många studier visar tydliga samband mellan halten luftföroreningar och människors hälsa. Studier kring vilka effekter luftföroreningar har på människors hälsa visar på astma- och bronkitsymtom, nedsatt lungfunktion samt dödsfall. Luftföroreningar kan alltså leda till stora hälsoproblem och barn, gamla och sjuka är mer känsliga. Luftföroreningarna skadar också vår miljö, genom tillförsel av ämnen som påverkar såväl djur och växter som mark och vatten. Olika luftföroreningar kan också påverka klimatet och påskynda de klimatförändringar som sker. För luftföroreningar finns både miljökvalitetsnormer för luft som är lagstadgade och måste uppfyllas och miljökvalitetsmålet Frisk luft som är en långsiktig målsättning. Även om det finns angivna gränsvärden som inte får överskridas finns inga säkra nivåer, därför bör den övergripande planeringen inriktas på att minimera uppkomsten av partiklar och andra luftföroreningar. Sweco har på uppdrag av Luftvårdsförbundet i Jönköpings län gjort beräkningar av luftkvaliteten för 2022. Beräkningarna visar att miljökvalitetsnormerna för partiklar, kväveoxider och bensen inte överskrids i Jönköpings kommun. Däremot överskreds miljökvalitetsmålet för bensen, partiklar och kväveoxider. I beräkningarna ingår inte några gator inom de mindre tätorterna eftersom trafikbelastningen på dessa gator är så mycket mindre än i Jönköping och gaturummen relativt öppna med en låg bebyggelse.

Ljudmiljö

Buller är önskat och störande ljud. Mycket av det människor uppfattar som störande ljud orsakas av mänskliga aktiviteter så som väg-, spår- och flygtrafik, och industriella verksamheter. Detta definieras i plan- och bygglagen som omgivningsbuller. Utöver omgivningsbuller finns det andra ljud som kan upplevas oönskade och störande, exempelvis ljud från motorsportsbanor, idrottsarenor, skjutbanor och nattklubbar.

Forskning visar allt mer samstämmigt att buller påverkar människors hälsa negativt. Det finns exempelvis forskning som visar på att långvarig exponering för trafikbuller kan medföra negativ inverkan på hjärt- och kärlsystemet. Bullerstörningar kan även påverka människors återhämtning negativt, om behovet av tystnad och avkoppling inte tillgodoses. Kopplat till detta kan buller påverka sådant som sömn och vila, uppmärksamhet och prestationsförmåga, samtal och inlärning samt att det kan skapa stress och medföra koncentrationssvårigheter. Den påverkan buller har på människor leder

varje år till stora samhällsekonomiska kostnader i form av ökad sjukvård, minskad arbetsförmåga och påverkad skolgång. Av dessa anledningar är det viktigt att människor bland annat kan utnyttja sin bostad och uteplats utan betydande bullerstörning, särskilt vid vila. Det är även viktigt att friluftsområden där naturen och den tysta omgivningen värderas högt, inte utsätts för högt eller på annat sätt störande buller. Eftersom barn är särskilt känsliga för buller är det viktigt att både inomhus- och utomhusmiljöerna på förskolor och skolor är skyddade från buller.

I planeringsarbetet är det viktigt att bullerfrågan tas upp i ett tidigt skede. Genom planering går det att undvika många problem som är svåra och dyra att lösa i efterhand. Det kan exempelvis handla om hur stadsdelar planeras så att mindre bullerkänsliga byggnader kan skärma bostäder och utomhusmiljöer som är mer bullerkänsliga. Ett exempel kan vara att förlägga verksamheter, så som exempelvis kontor som inte är lika känsliga för bullerstörning, utmed E4 som bullerskydd för bostäderna.

Med anledning av det europeiska bullerdirektivet fick Sverige 2004 en förordning om omgivningsbuller med en specifik miljö kvalitetsnorm. Normen är en målsättningsnorm där målet är att sträva efter att omgivningsbuller inte medför skadliga effekter på människors hälsa. Mer konkret säger normen att bullersituationen i kommunen ska kartläggas vart femte år och att ett åtgärdsprogram skall upprättas med samma intervall för att minska effekterna av buller.

Av kommunens åtgärdsprogram för omgivningsbuller framgår att den fysiska planeringen kan medverka till att programmet uppfylls genom att stadsbyggandet planeras så att behovet av bilresor begränsas. I planerings- och bygglovsprocessen säkerställs att en acceptabel ljudmiljö uppnås inomhus vid byggande av till exempel nya bostäder och skolor samt att gällande riktvärden för ljudnivåer utomhus uppfylls vid exempelvis byggande av nya bostäder. Stadsbyggnadskontoret ska aktivt förespråka användandet av grön resplan i planeringsstadiet.

De riktvärden som finns i dagens lagstiftning ger grunden till en godtagbar ljudmiljö snarare än en god ljudmiljö. Av den anledningen bör vi sträva efter att nå en högre ljudkvalitet än de krav som ställs genom lagstiftningen.

STRATEGIER

- » Beakta bullersituationen i hela stadsbyggnadsprocessen för att säkerställa att gällande strategier och riktvärden uppnås. Ambitionen ska alltid vara att skapa en bättre ljudmiljö än den lägstanivå som regleras i lagstiftningen.
- » Om exploatering för bostäder, förskola eller skola störs av flera olika sorters bullerkällor, så som exempelvis trafikbuller från väg och tåg och industribuller, ska vi ta hänsyn till den sammanlagda bullerpåverkan. Vi ska eftersträva en bättre ljudmiljö än vad som är lägstanivå enligt lagstiftningen.
- » Verka för att verksamheter byggs som bullerskydd för intilliggande bostadsbebyggelse, exempelvis längs gator och järnvägar.
- » Konsekvensbeskriva varje exploatering som leder till en ökad biltrafik utifrån hur trafikökningen påverkar bullersituationen för omgivningen.
- » Vid planering och åtgärder i befintlig miljö, i områden där bostäder exponeras för höga ljudnivåer under natt, ska åtgärder som minskar befintliga bostäders bullerstörning om möjligt genomföras.
- » Vid planering och åtgärder i torg- och parkmiljöer samt rekreationsområden ska vi om det är möjligt säkerställa att delar av de offentliga miljöerna håller god ljudmiljö, i enlighet med kommunens åtgärdsprogram för omgivningsbuller.
- » I särskilda områden som innehåller för omgivningen störande aktiviteter, som skjutbanor och motorbanor, ska störningar minimeras genom lämplig lokalisering och teknisk utformning. Aktiviteter som avger störande buller bör lokaliseras till redan bullerpåverkade områden och verksamhetsområden.

STRATEGIER

- » Anmälningspliktiga åtgärder som i normala fall inte kräver bygglov (enligt 9 kapitlet 4§ a-c i plan- och bygglagen), är bygglovspliktiga inom området för den inre och yttre flygbullerzonen.
- » Inom den inre flygbullerzonen ska bygglov inte beviljas för nybyggnad eller tillbyggnad av bostadshus utanför detaljplanlagt område. Undantag gäller för Ändring av avstyckningsplan omfattande del av Ingelstorp 110915/B där bestämmelserna i planen ska tillämpas.
- » Inom den yttre flygbullerzonen ska bygglov inte beviljas för nybyggnad av bostadshus utanför detaljplanlagt område.

LÄS MER

Jönköpings kommuns åtgärdsprogram för omgivningsbuller 2019-2023

Buller i planeringen -allmänna råd 2008:1, Boverket

Ljud kvalitet i natur- och kulturmiljöer- God ljudmiljö mer än bara frihet från buller, Naturvårdsverket 2007

Förordning (2004:675) om omgivningsbuller.

Flygbullerstört område

För att värna om Jönköping Airports framtid är det nödvändigt att begränsa mängden och typen av exploatering i dess närhet, detta på grund av de störningar verksamheten ger upphov till, bland annat i form av flygbuller. Utgångspunkten måste vara att de riktvärden för flygbuller som anges i 6 § trafikbullerförordningen inte ska överskridas vid bostäder.

Ett miljötillstånd reglerar flygplatsens verksamhet. Den verksamhet som bedrivs på flygplatsen ger upphov till störningar för närliggande bostäder, vilket resulterar i begränsningar av verksamheten. Det nu gällande tillståndet har beaktat att det finns befintliga bostäder i närheten och tillståndet har formulerats utifrån de förutsättningarna. Om det tillkommer fler bostäder i närområdet förändras förutsättningarna för verksamheten på flygplatsen, vilket kan ge negativa konsekvenser för verksamheten i samband med en ny tillståndsprövning. Det är därför nödvändigt att se till att ny bostadsbebyggelse inte hamnar i konflikt med det givna tillståndet, för att säkerställa Jönköping Airports fortsatta funktion som transportväg till och från regionen.

För de bebyggelseområden som ligger inom den flygbullerstörda zonen och bedöms vara olämpliga för långvarigt boende tillåts ingen nybyggnad eller tillbyggnad alls. Bebyggelsen kan finnas kvar tills vidare men det är olämpligt att göra investeringar, eftersom det inte finns en långsiktig ambition om att utveckla fritidshus/bostadsbebyggelsen i områdena.

Av underlagskartorna framgår den inre och yttre flygbullerzonen. Den inre zonen omfattar områden som berörs eller kan komma att beröras av flygbullernivån FBN 55 dBA eller högre. Den yttre zonen omfattar områden som berörs eller kan komma att beröras av maximalbullernivåer överstigande 70 dBA tre gånger per årsmedeldygn. Inom den inre flygbullerzonen ska bygglov inte beviljas för nybyggnad eller tillbyggnad av bostadshus. Inom den yttre flygbullerzonen ska bygglov inte beviljas för nybyggnad av bostadshus utanför detaljplanlagt område.

Beskrivning av plankarta

Karta utvecklingsinriktning

Utvecklingsinriktning visar hur vi på en mycket övergripande nivå tänker oss samhällsutvecklingen när det gäller bebyggelse, natur- och friluftsliv och kommunikationer.

Bebyggelse

Utvecklingsinriktning för bebyggelse beskriver utbyggnadsriktningar, funktioner och samband där vi vill prioritera våra utvecklingsinsatser.

Regional kärna

Den regionala kärnan har betydelse som katalysator och dragkraft för hela regionen. Regionkärnan har en mångfald i fråga om boende, arbetsplatser, utbildning, kultur, handel, nöjen och andra verksamheter.

Centralort

Delar av den centrala tätorten med en högre andel bostadsbebyggelse.

Stadsdelscentrum

Ett stadsdelscentrum har servicefunktioner för sitt närmaste omland.

Kommundelscentrum

Tätort på landsbygden som har ett större utbud av service och som är centrum för sin del av kommunen och/eller för del av angränsande kommuner.

Serviceort

Tätort på landsbygden som försörjer en mindre del av kommunen och/eller grannkommun med grundläggande samhällsservice. Den kan vara betydelsefull för förmedling av service till landsbygden och av betydelse för en levande landsbygd.

Större utvecklingsområden

Stora sammanhängande utvecklingsområden med många arbetsplatser, bostäder och hög andel servicefunktioner. De har ofta många markägare och utbyggnaden sträcker sig över långa tidsperioder och därmed kommer de att byggas ut i etapper. De större utvecklingsområdena finns även att se i kartan med mark- och vattenanvändning.

Industri och verksamheter

Större områden för verksamheter som inte går att kombinera med bostäder och stadsbebyggelse.

Natur och friluftsliv

Utvecklingsinriktning för natur och friluftsliv beskriver övergripande samband för grön- och blåstruktur. Det handlar om viktiga funktioner och områden som är av värde för såväl rekreation och folkhälsa som för natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och flera andra ekosystemtjänster.

Sammanhängande område för natur och friluftsliv

Större områden för natur och friluftsliv som omger tätorten. Här ska friluftsliv och naturvärden prioriteras.

Viktigt samband för natur och friluftsliv

Har funktionen att knyta samman områden av värde för natur och friluftsliv. Här finns kommunens stora viktiga gröna och blåa samband och även stråk som sträcker sig genom centrala tätorten.

Vatten

Våra stora sjöar.

Kommunikation

Utvecklingsinriktning för kommunikationer visar de viktigaste förbindelserna och bytespunkterna för människor eller gods såväl på land som i vatten. Utvecklingsinriktningen visar på de viktigaste nationella och regionala transportsambanden. Samband inom tätorten visas i kartan för mark- och vattenanvändning.

Järnväg

Järnväg i det nationella och regionala nätet.

Förbindelse för övrig persontrafik

Nationella och regionala vägar.

Bytespunkt för kollektivtrafik

Stationer på nationell och regional järnväg.

Omlastningspunkt för gods

Kombiterminal för omlastning av gods mellan järnväg och väg.

Flygplats

Flygplats för gods- och persontrafik.

Karta mark- och vattenanvändning

I mark- och vattenanvändningskartan visas grunddragen av den avsedda användningen av mark- och vattenområden för all mark och allt vatten inom planområdet. Användningarna läggs ut som ytor och för varje yta definieras en användning som sedan kan preciseras med underkategorier vid behov. Transportinfrastruktur visas i vissa fall som linjeobjekt och överlagrar andra användningar för en tydligare plankarta.

Pågående, utvecklad eller ändrad användning

Ändrad användning – nyexploatering av ett område eller omvandling av ett bebyggt område, till exempel från industri till bostäder.

Utvecklad användning – utvecklar och förstärker utifrån den användning som redan finns på platsen, till exempel förtätar ett område med fler bostäder eller får ett större utbud av servicefunktioner.

Pågående – inga större förändringar planeras utan fortsatt pågående användning gäller.

Ställningstagande och konsekvenser

Ställningstagandet beskriver den önskade utvecklingen och viktiga kvaliteter för området. Här finns vägledning för eventuella fördjupningar av översiktsplanen, för detaljplanering samt för prövning av bygglov och andra tillståndsärenden som rör mark- och vattenanvändning. I den mån det går att ange för ett enskilt mark- eller vattenområde beskrivas även vilka konsekvenser som ställningstagandet kan medföra. Om det inte finns en särskild anledning så har områden med fortsatt pågående användning inget ytterligare ställningstagande.

Generellt ställningstagande för stadsdelen

Här beskrivs en mer allmän utvecklingsinriktning för den aktuella stadsdelen. Det kan t.ex. vara riktlinjer för önskade bebyggelse typer, upplåtelseformer eller var service och handel ska koncentreras. Ställningstagandet för stadsdelen kan användas för att bedöma framtida utvecklingsönskemål som inte är specifikt beskrivna i varje enskilt område.

Hänsyn

Här beskrivs vad som ska tas hänsyn till vid detaljplanering samt vid prövning av bygglov och andra tillståndsärenden som rör mark- och vattenanvändning. Det kan exempelvis handla om att ta hänsyn till att området

är ett vattenskyddsområde, att särskild hänsyn ska tas till kulturmiljön, att området är bullerutsatt etcetera. Om det inte finns en särskild anledning så har områden med fortsatt pågående användning inga hänsyn redovisade. Om markanvändningen blir aktuell att ändra i någon av dessa områden behöver kommunen därför göra en genomgång av vilken hänsyn som behöver tas.

Mångfunktionell bebyggelse

Mångfunktionell bebyggelse är bebyggelse som i huvudsak används för bostäder, kontor, handel eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Bebyggelsen är indelad i kvarter åtskilda av gator, eller har en kvartersliknande struktur. Trafik- och parkeringsytor, parker och fritidsanläggningar kan ingå.

Sammanhängande bostadsbebyggelse

Sammanhängande bostadsbebyggelse är stadsdelsområden, fritidshusområden och bybildningar utanför staden som huvudsakligen består av bostadsbebyggelse, men där en eller ett fåtal servicefunktioner kan förekomma. Områdena karaktäriseras av en övervägande andel nattbefolkning och fler utpendlare än inpendlare. Här ingår även områden utan detaljplan som klassas som sammanhållen bebyggelse.

Verksamheter och industri

Verksamheterna i den här användningen är störande för omgivningen på något sätt och inte är förenliga med bostäder. Det kan till exempel vara verksamheterna som är ytkrävande, genererar tung trafik eller påverkar omgivningen med buller eller lukt. Här ingår såväl traditionella industriområden som större handelscentrum, sportarenor och annan verksamhet.

Transportinfrastruktur

Det övergripande transportsystemet som är viktigt för att åstadkomma en hållbar och ändamålsenlig bebyggelsestruktur. Kategorin är uppdelad i följande underkategorier:

Gatunät

Här redovisas gatan som samlad funktion. Ett stadsstråk eller en huvudgata förbinder stadsdelar med varandra och är väl integrerat i gatunätet vilket gör den lätt att nå och samlar fler människor, funktioner och trafikslag än en lokalgata. Utmed ett stadsstråk eller huvudgata har den

omgivande bebyggelsens möte med gatumiljön en särskilt viktig funktion. Alla gatutyper utom väg anpassas för stadsbebyggelse och 40 km/h som högsta hastighet.

Järnväg

Järnväg för såväl persontrafik som godstrafik.

Kollektivtrafik

Här redovisas det viktigaste stråken för kollektivtrafiken. För att klassificeras som god kollektivtrafik krävs en hållplats med mer än 900 turer i veckan vilket motsvarar avgång minst var tionde minut i högtrafik. Beräkningarna utgår från Jönköpings länstrafiks avtal för kollektivtrafiken som sträcker sig fram till 2031.

Cykel

De viktiga cykelstråken där framkomlighet för cykel särskilt ska prioriteras utifrån platsens förutsättningar. I befintliga och utvecklade stråk finns cykelväg idag men vissa kan behöva utvecklas ytterligare.

Huvudnät för biltrafik

Övergripande nät för biltrafik.

Utryckningsväg

Vägar och gator inom tätbebyggt område som utgör huvudstråk vid utryckning med räddnings- och utryckningsfordon, exempelvis brandbilar, ambulanser och polisbilar.

Teknisk anläggning

Teknisk anläggning används för områden som försörjer samhället med exempelvis energi, vatten och telekommunikation.

Areell näring

I areell näring ingår områden för jordbruk.

Grönområde och park

I Grönområde och park ingår större parker, grönområden eller anlagda områden för fritidsaktiviteter i eller i nära anslutning till tätorter.

Natur och friluftsliv

Natur och friluftsliv innefattar större sammanhängande områden där värden för friluftsliv, natur- och kulturmiljö, biologisk mångfald och ekosystemtjänster är prioriterade och förvaltas med hänsyn till friluftslivet.

Landsbygd

Landsbygd är markområden som är möjliga för flera användningar men där det inte alltid är nödvändigt eller möjligt att ange vilka markområden som bör användas för vad. Här ingår bostadsbebyggelse på landsbygden som inte klassas som sammanhållen bebyggelse.

Karta riksintressen, LIS och andra värden

I kartan för riksintressen, LIS och andra värden redovisas riksintressen och hur kommunen avser att tillgodose dem. I kartan visas även andra värden som behöver tas hänsyn till i planeringen och som bör redovisas i sin helhet. I så stor utsträckning som möjligt har dessa hänsyn tagits i mark- och vattenanvändningskartan men vissa värden, som t.ex. kulturmiljö, kan sträcka sig över områden tänkta för utveckling. Då behöver särskild hänsyn tas vid detaljplanering samt vid prövning av bygglov och andra tillståndsärenden som rör mark- och vattenanvändning.

I kartan finns även de områden som kommunen pekar ut för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS).

Karta underlag

I underlagskartan visas en del av de planeringsunderlag som har legat till grund för utformningen av översiktsplanen för mindre tätorter och landsbygd. Planeringsunderlagen kommer inte vara en del av den antagna översiktsplanen men ska finnas med för att visa vad ställningstagandena grundas på. I underlagskartan finns även material som kan vara relevant för efterföljande planering.

